

**„Powiatowy program działań na rzecz osób
niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej
i zawodowej oraz przestrzegania praw osób
niepełnosprawnych na lata 2022-2026”**

Ustrzyki Dolne, 2022 r.

Spis treści

I. Powiat Bieszczadzki – dane demograficzne.....	1
II. Wprowadzenie do tematyki niepełnosprawności.....	1
III. Podstawa prawna programu.	6
IV. Niepełnosprawność w Powiecie Bieszczadzkim.....	9
V. Założenia programu.	20
VI. Cele programu.....	22
VII. Podsumowanie.....	33
VIII. Spis tabel.....	33

I. Powiat Bieszczadzki – dane demograficzne.

Powiat Bieszczadzki składa się z 3 gmin: Gmina Ustrzyki Dolne, Gmina Czarna i Gmina Lutowiska. Według najnowszych danych GUS na dzień 30.06.2021 r. Powiat Bieszczadzki zamieszkiwało 21 382 mieszkańców, z czego 50,7% stanowiły kobiety, a 49,3% mężczyźni. Na dzień 31.12.2020 r. 62,8% mieszkańców Powiatu Bieszczadzkiego było w wieku produkcyjnym, 16,3% w wieku przedprodukcyjnym, a 21,0% mieszkańców w wieku poprodukcyjnym.

II. Wprowadzenie do tematyki niepełnosprawności.

Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2022 – 2026, zwany dalej Programem jest dokumentem określającym i koordynującym działania w zakresie polityki społecznej Powiatu Bieszczadzkiego, ukierunkowanym na rozwiązywanie problemów osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej, zawodowej i zatrudniania oraz przestrzegania praw osób niepełnosprawnych. Skierowany jest do niepełnosprawnych mieszkańców Powiatu Bieszczadzkiego i ich rodzin. Podstawowym założeniem Programu jest dążenie do kompleksowego systemu wsparcia osób niepełnosprawnych i wdrożenia rozwiązań, które umożliwią im samodzielne, niezależne życie.

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych określa niepełnosprawność jako trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy.

Według definicji przyjętej w 1980 r. przez Światową Organizację Zdrowia, niepełnosprawność to ograniczenie lub brak zdolności do wykonywania czynności w sposób lub w zakresie uważanym za normalny dla człowieka, wynikające z uszkodzenia i upośledzenia funkcji organizmu.

Międzynarodowa Klasyfikacja Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (Klasyfikacja ICF) utworzona przez Światową Organizację Zdrowia przedstawia zjawisko niepełnosprawności dzieląc ją na 3 płaszczyzny:

1. Uszkodzenie budowy anatomicznej i funkcjonowania organizmu, czyli wymiaru biologicznego. Uszkodzenie stanowi podstawę do określenia ograniczenia działania i uczestniczenia.

2. Aktywność jednostki, jej poziom funkcjonowania oraz uczestnictwo w życiu społecznym i relacje ze społeczeństwem.
3. Zależność między jednostką a otoczeniem (środowiskiem) – określa utrudnienia ograniczające uczestnictwo, ich rozmiar, a także możliwość ułatwień.

Przytoczone powyżej definicje oraz klasyfikacja niepełnosprawności wskazują na nierozzerwalną relację między zdrowiem człowieka (uwzględniając jego wiek, płeć i wykształcenie), a społeczeństwem i środowiskiem, które go otacza.

Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych podkreśla, że niepełnosprawność nie wynika z dysfunkcji zdrowotnej, a z interakcji pomiędzy osobami z dysfunkcjami a barierami wynikającymi z postaw ludzkich i środowiskowymi, które utrudniają tym osobom pełny i skuteczny udział w życiu społeczeństwa, na zasadzie równości z innymi.

Biorąc pod uwagę powyższe należy przyjąć, iż niepełnosprawność nie powinna być postrzegana przez pryzmat obniżonej sprawności, a barier, które napotykają osoby niepełnosprawne na swojej drodze do samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie.

W Polsce obowiązują dwa rodzaje orzecznictwa o niepełnosprawności, regulowane odrębnymi ustawami i prowadzone przez różne instytucje.

Pierwszym z nich jest orzecznictwo rentowe, zasady którego reguluje Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 14 grudnia 2004 r. w sprawie orzekania o niezdolności do pracy.

Orzecznictwo rentowe prowadzone jest przez lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) i komisje lekarskie ZUS, kwalifikujące osobę jako:

1. Częściowo niezdolną do pracy - osobę, która w znacznym stopniu utraciła zdolność do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji.
2. Całkowicie niezdolną do pracy - osobę, która utraciła zdolność do wykonywania jakiegokolwiek pracy.
3. Całkowicie niezdolną do pracy i samodzielnej egzystencji - osobę, u której stopień naruszenia sprawności organizmu powoduje konieczność stałej lub długotrwałej pomocy i opieki innej osoby w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych.

Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z dnia 27 sierpnia 1997 r. w ramach orzecznictwa pozarentowego wprowadza trzy stopnie niepełnosprawności:

1. Znaczny, do którego zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.
2. Umiarkowany, do którego zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych.
3. Lekki, do którego zalicza się osobę o naruszonej sprawności organizmu, powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną, lub mająca ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne.

Ww. ustawa przewiduje możliwość równego traktowania orzeczeń o niezdolności do pracy wydanych przez lekarza orzecznika ZUS z orzeczeniami o zaliczeniu do jednego ze stopni niepełnosprawności, tj.:

1. Orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji traktowane jest na równi z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności.
2. Orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy traktowane jest na równi z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności.
3. Orzeczenie o częściowej niezdolności do pracy jest traktowane na równi z orzeczeniem o lekkim stopniu niepełnosprawności.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 1 lutego 2002 roku w sprawie kryteriów oceny niepełnosprawności u osób w wieku do 16 roku życia dzieci, osoby, które nie ukończyły 16 roku życia uznawane są za osoby niepełnosprawne, w przypadku naruszonej sprawności fizycznej lub psychicznej, której okres trwania przewiduje się powyżej 12 miesięcy, z uwagi na wady wrodzone, długotrwałą chorobę lub uszkodzenie organizmu, powodujące konieczność zapewnienia im całkowitej opieki lub pomocy w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych w sposób przewyższający wsparcie potrzebne osobie w danym wieku.

Rehabilitacja osób niepełnosprawnych oznacza zespół działań, w szczególności organizacyjnych, leczniczych, psychologicznych, technicznych, szkoleniowych,

edukacyjnych i społecznych, zmierzających do osiągnięcia przy aktywnym uczestnictwie tych osób, możliwie najwyższego poziomu ich funkcjonowania, jakości życia i integracji społecznej.

Rehabilitacja zawodowa: ma na celu ułatwienie osobie niepełnosprawnej uzyskania i utrzymania odpowiedniego zatrudnienia i awansu poprzez umożliwienie jej korzystania z poradnictwa zawodowego, szkolenia zawodowego i pośrednictwa pracy.

Rehabilitacja społeczna: ma na celu umożliwianie osobom niepełnosprawnym uczestnictwa w życiu społecznym, realizowana jest przez:

- 1) wyrabianie zaradności osobistej i pobudzanie aktywności społecznej osoby niepełnosprawnej,
- 2) wyrabianie umiejętności samodzielnego wypełniania ról społecznych,
- 3) likwidację barier, w szczególności architektonicznych, urbanistycznych, transportowych, technicznych, w komunikowaniu się i dostępie do informacji,
- 4) kształtowanie w społeczeństwie właściwych postaw i zachowań sprzyjających integracji z osobami niepełnosprawnymi.

Jednym z najważniejszych źródeł wiedzy na temat liczby osób niepełnosprawnych w Polsce są Narodowe Spisy Powszechne prowadzone przez Główny Urząd Statystyczny. Ostatni Spis przeprowadzono w 2021 r. lecz nie są jeszcze udostępnione informacje. W związku z tym, dane w Programie dotyczą wyników NSP z 2011 roku. Odpowiedź na pytanie o niepełnosprawność była dobrowolna, ze względu na specyfikę i drażliwość tematu. Wg informacji GUS prawie 1,5 mln. osób odmówiło odpowiedzi na to pytanie. NSP pokazuje więc zaniżony odsetek osób niepełnosprawnych w relacji do ogólnej liczby ludności. W świetle danych NSP z 2011 r. liczba osób niepełnosprawnych wyniosła 4 697,5 tys., co stanowi 12,2 % w ogóle ludności, w tym 4,1 % stanowiły osoby niepełnosprawne wyłącznie biologicznie, 6,9 % niepełnosprawne biologicznie i prawnie oraz 1,2 % niepełnosprawne wyłącznie prawnie¹. Liczba kobiet niepełnosprawnych wynosiła 2 530,4 tys., zaś mężczyzn 2 167,1 tys. Biorąc pod uwagę rodzaj niepełnosprawności liczba niepełnosprawnych prawnie wyniosła 3 131,0 tys. a niepełnosprawnych biologicznie 1 565,6 tys. W ogólnej liczbie osób niepełnosprawnych odsetek osób niepełnosprawnych prawnie wyniósł 66,7 %,

¹ w NSP za osobę niepełnosprawną uznano taką, która posiada odpowiednie orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony lub osobę, która takiego orzeczenia nie posiadała ale odczuwała ograniczenie sprawności w wykonywaniu czynności podstawowych dla swojego wieku (zabawa, nauka, praca, samoobsługa). Zbiorowość niepełnosprawnych została podzielona na dwie grupy: 1. Osoby niepełnosprawne prawnie tj. takie które posiadały odpowiednie aktualne orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony; 2. Osoby niepełnosprawne tylko biologicznie tj. takie które nie posiadały orzeczenia ale miały (odczuwały) całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania czynności podstawowych.

niepełnosprawnych tylko biologicznie 33,3 % zaś odsetek niepełnosprawnych prawnie i biologicznie 56,5 %. Pokazuje to, że większość polskich niepełnosprawnych spełnia jednocześnie kryteria prawne i biologiczne definiowania niepełnosprawności. Najwyższymi wskaźnikami niepełnosprawności charakteryzują się województwa: lubuskie (16,7%), lubelskie (14,3 %), warmińsko-mazurskie (13,6 %) i dolnośląskie (13,2%). Wysokie wskaźniki niepełnosprawności odzwierciedlają z jednej strony kondycję zdrowotną ludności a z drugiej strony powiązane są ze strukturą ludności według wieku i feminizacją poszczególnych regionów polski.

Tabela 1 Kategorie niepełnosprawności wg danych NSP 2011 i według odczuwania niepełnosprawności: ²

Kategorie niepełnosprawności	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Razem	4 697 048	2 166 911	2 530 136
Osoby niepełnosprawne prawnie	3 131 456	1 546 928	1 584 528
Osoby niepełnosprawne prawnie i biologicznie w ogóle niepełnosprawnych:	56,5	60,5	53,0
Odczuwające ograniczenie sprawności	10,4	11,2	9,7
Całkowite	15,1	15,8	14,4
Poważne	31,0	33,5	28,9
Osoby niepełnosprawne tylko prawnie o stopniu	10,2	10,8	9,7
Znacznym	1,3	1,3	1,3
Umiarkowanym	3,7	3,9	3,6
Lekkim	4,0	4,3	3,8
Osoby niepełnosprawne tylko biologicznie:	33,3	28,6	37,4
Odczuwające ograniczenie sprawności	1,7	1,4	2,0
Całkowite	8,2	6,7	9,5
Poważne	23,4	20,6	25,8
Umiarkowane			
W wieku 0-15 lat z orzeczeniem o niepełnosprawności	0,5	0,6	0,4

² Dane wg publikacji „Niepełnosprawność. Zagadnienia, problemy, rozwiązania”, II/2014 (11), wydawca: Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w Warszawie.

Tabela 2 Osoby niepełnosprawne ogółem według wieku – dane NSP z 2011 r.

Wyszczególnienie	Grupy wieku				
	0-14	15-19	20-39	40-59	60 i więcej
Ogółem	3,6	1,7	9,3	31,9	53,5
Mężczyźni	4,7	2,1	11,4	35,2	46,7
Kobiety	2,6	1,3	7,6	29,1	59,3

III. Podstawa prawna programu.

Podstawą przygotowania niniejszego dokumentu jest art. 35 a Ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych z dnia 27 sierpnia 1997r. który nakłada na powiaty obowiązek opracowywania i realizacji, zgodnych z powiatową strategią dotyczącą rozwiązywania problemów społecznych, powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej, zawodowej i zatrudniania oraz przestrzegania praw osób niepełnosprawnych.

Program znajduje odzwierciedlenie w następujących dokumentach strategicznych:

Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030, przyjęta uchwałą Sejmiku Województwa Podkarpackiego w dniu 28 września 2020 r.	2.4. Rynek pracy 2.4.1. Aktywizacja zawodowa i utrzymanie zatrudnienia Cel: wsparcie osób bezrobotnych i biernych zawodowo, w tym grup o szczególnej sytuacji na rynku pracy jak np. osoby długotrwale bezrobotne, osoby z niepełnosprawnościami 2.4.2. Miejsca pracy dobrej jakości Cel: dostosowanie miejsc pracy do potrzeb starszych pracowników i osób z niepełnosprawnościami;
„Strategia rozwiązywania problemów społecznych w powiecie bieszczadzkim na lata 2020-2026”, przyjęta	Obszar II. Niepełnosprawność. Cel strategiczny 1: Pomoc osobom niepełnosprawnym w poprawie jakości życia, w rozwijaniu świadomości społecznej oraz w rozwiązywaniu występujących problemów.

<p>uchwałą Rady Powiatu Bieszczadzkiego Nr XVIII/133/2020 z dn. 14.02.2020 r.</p>	<p>Cel strategiczny 2: Likwidacja barier funkcjonalnych w środowisku zamieszkania osób niepełnosprawnych.</p> <p>Cel strategiczny 3: Aktywizacja zawodowa, zatrudnianie i przeciwdziałanie skutkom bezrobocia wśród osób niepełnosprawnych.</p> <p>Cel strategiczny 4: Edukacja osób niepełnosprawnych.</p>
<p>Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021–2030 przyjęta Uchwałą Rady Ministrów w dniu 16 lutego 2021 r.</p>	<p>PRIORYTET III. EDUKACJA</p> <p>III. 4. Rozwój oraz zapewnienie uczniom i studentom z niepełnosprawnościami form komunikacji zgodnych z ich potrzebami</p> <p>PRIORYTET IV. PRACA</p> <p>IV. 1. Modyfikacja i uzupełnienie systemu wsparcia zatrudnienia oraz aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami</p> <p>IV. 2. Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami</p> <p>IV. 3. Środowisko pracy przyjazne pracownikom z niepełnosprawnościami</p> <p>PRIORYTET V. WARUNKI ŻYCIA I OCHRONA SOCJALNA</p> <p>V. 1. System wsparcia finansowego osób z niepełnosprawnościami</p> <p>PRIORYTET VI. ZDROWIE</p> <p>VI. 1. Zapobieganie powstawaniu i pogłębianiu się niepełnosprawności</p> <p>PRIORYTET VII. BUDOWANIE ŚWIADOMOŚCI</p> <p>VII. 1. Zwiększanie jakości informacji o niepełnosprawności w dyskursie publicznym</p> <p>PRIORYTET VIII. KOORDYNACJA</p> <p>VIII. 1. Spójny z Konwencją o prawach osób niepełnosprawnych system koordynacji realizacji praw osób z niepełnosprawnościami</p> <p>VIII. 2. Powiązanie działań w obszarze niepełnosprawności z innymi działaniami polityki społecznej</p>

<p>Rządowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych i ich Integracji ze Społeczeństwem przyjęty w dniu 5 października 1993r.</p>	<p>Pomoc państwa obejmuje następujące działania: 1. Usuwanie barier funkcjonalnych; 2. Edukację i szkolenia; 3. Zatrudnienie; 4. Zapobieganie niepełnosprawności; 5. Rehabilitację; 6. Regulacje prawne; 7. Działalność badawczą; 8. Przygotowanie normalizacji; 9. Współpracę z organizacjami samorządowymi i pozarządowymi; 10. Działania w sferze kultury, sportu i sztuki.</p>
<p>Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r.</p>	<p>Zapewnia prawo do niedyskryminacji stanowiące, że nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny, Ustawa zasadnicza nakłada też na władze publiczne obowiązek zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej osobom niepełnosprawnym (art. 68 ust. 3), a także obowiązek pomocy tym osobom w zabezpieczeniu egzystencji, przysposobienia do pracy oraz komunikacji społecznej (art. 69).</p>
<p>Karta Praw Osób Niepełnosprawnych, przyjęta Uchwałą Sejmu w dniu 1 sierpnia 1997r.</p>	<p>To dokument potwierdzający prawa osób niepełnosprawnych do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia wolnego od przejawów dyskryminacji.</p>
<p>Konwencja Organizacji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzona w Nowym Jorku w dniu 13 grudnia 2006 r., ratyfikowana przez Polskę w dniu 6 września 2012 r.</p>	<p>Konwencja jest aktem normującym w sposób kompleksowy zagadnienia związane z niepełnosprawnością. Jednym z głównych założeń Konwencji jest poprawa sytuacji niepełnosprawnych poprzez usystematyzowanie ich praw w drodze jednego aktu prawnego rangi międzynarodowej, ponadto jej celem jest zapewnienie osobom z dysfunkcjami równego dostępu do życia publicznego oraz korzystania na takich samych zasadach z przysługujących im praw i wolności obywatelskich.</p>
<p>ustawa z dnia 19 lipca 2019 r.</p>	<p>Celem ustawy jest stopniowa poprawa dostępności podmiotów publicznych, dzięki której osoby ze szczególnymi</p>

o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami	potrzebami, w sposób możliwie samodzielny będą mogli korzystać z usług publicznych.
---	---

IV. Niepełnosprawność w Powiecie Bieszczadzkim.

Dla potrzeb Programu przyjęto liczbę osób niepełnosprawnych w oparciu o dane Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Sanoku za lata 2018-2021.

Tabela 3 Liczba wydanych orzeczeń wg stopnia niepełnosprawności w latach 2018-2021

	2018	2019	2020	2021	Ogółem
znaczny	100	119	118	141	478
umiarkowany	211	209	172	216	808
lekki	89	77	79	58	303
Osoby poniżej 16 r. ż.	81	71	64	78	294

Tabela 4 Liczba wydanych orzeczeń wg przyczyny niepełnosprawności – 2018 rok

Symbol przyczyny niepełnosprawności	Rodzaj schorzenia	Stopień niepełnosprawności			Ogółem
		ZNACZNY	UMIARKOWANY	LEKKI	
01-U	Upośledzenie umysłowe	1	10	0	11
02-P	Choroby psychiczne	7	34	6	47
03-L	Zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	2	6	12	20
04-O	Choroby narządu wzroku	4	7	7	18
05-R	Upośledzenia narządu ruchu	17	66	23	106
06-E	Epilepsja	0	2	1	3
07-S	Choroby układu oddechowego i krążenia	11	44	24	79
08-T	Choroby układu pokarmowego	11	4	2	17
09-M	Choroby układu moczowo-płciowego	8	10	2	20
10-N	Choroby neurologiczne	31	18	4	53
11-I	Inne: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwionośnego	8	9	8	25

12-C	Całościowe zaburzenia rozwojowe	0	1	0	1
Razem		100	211	89	400

W roku 2018 r. najwięcej orzeczeń wydano dla osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, najmniej zaś z lekkim. Najczęstszym powodem przyznania stopnia niepełnosprawności są schorzenia układu krążenia, dysfunkcje narządu ruchu oraz choroby neurologiczne.

Tabela 5 Liczba wydanych orzeczeń wg przyczyny niepełnosprawności – 2019 rok

Symbol przyczyny niepełnosprawności	Rodzaj schorzenia	Stopień niepełnosprawności			Ogółem
		ZNACZNY	UMIARKOWANY	LEKKI	
01-U	Upośledzenie umysłowe	4	8	1	13
02-P	Choroby psychiczne	4	29	4	37
03-L	Zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	1	3	9	13
04-O	Choroby narządu wzroku	1	4	1	6
05-R	Upośledzenia narządu ruchu	26	76	22	124
06-E	Epilepsja	0	0	2	2
07-S	Choroby układu oddechowego i krążenia	16	42	15	73
08-T	Choroby układu pokarmowego	5	3	3	11
09-M	Choroby układu moczowo-płciowego	15	12	2	29

10-N	Choroby neurologiczne	43	24	4	71
11-I	Inne: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwionośnego	4	8	14	26
12-C	Całościowe zaburzenia rozwojowe	0	0	0	0
Razem		119	209	77	405

Jeśli chodzi o rok 2019 to najczęściej wydawano orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności. Podobnie jak w roku 2018 najczęstszymi powodami wydawania orzeczenia były schorzenia układu krążenia, choroby neurologiczne oraz dysfunkcje narządu ruchu.

Tabela 6 Liczba wydanych orzeczeń wg przyczyny niepełnosprawności – 2020 rok

Symbol przyczyny niepełnosprawności	Rodzaj schorzenia	Stopień niepełnosprawności			Ogółem
		ZNACZNY	UMIARKOWANY	LEKKI	
01-U	Upośledzenie umysłowe	5	8	1	14
02-P	Choroby psychiczne	5	22	3	30
03-L	Zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	1	3	10	14
04-O	Choroby narządu wzroku	2	10	3	15
05-R	Upośledzenia narządu ruchu	29	53	23	105

06-E	Epilepsja	0	3	1	4
07-S	Choroby układu oddechowego i krążenia	8	40	22	70
08-T	Choroby układu pokarmowego	5	7	3	15
09-M	Choroby układu moczowo-płciowego	16	5	4	25
10-N	Choroby neurologiczne	40	11	3	54
11-I	Inne: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwionośnego	6	8	1	15
12-C	Całościowe zaburzenia rozwojowe	1	2	5	8
Razem		118	172	79	369

Jeśli chodzi o rok 2020 to najczęściej wydawano orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności. Podobnie jak w latach poprzednich najczęstszymi powodami wydawania orzeczenia były schorzenia układu krążenia, choroby neurologiczne oraz dysfunkcje narządu ruchu.

Tabela 7 Liczba wydanych orzeczeń wg przyczyny niepełnosprawności – 2021 rok

Symbol przyczyny niepełnosprawności	Rodzaj schorzenia	Stopień niepełnosprawności			Ogółem
		ZNACZNY	UMIARKOWANY	LEKKI	
01-U	Upośledzenie umysłowe	6	4	0	14

02-P	Choroby psychiczne	7	34	2	30
03-L	Zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	0	5	9	14
04-O	Choroby narządu wzroku	2	6	2	15
05-R	Upośledzenia narządu ruchu	20	58	16	105
06-E	Epilepsja	1	3	2	4
07-S	Choroby układu oddechowego i krążenia	20	51	20	70
08-T	Choroby układu pokarmowego	9	6	2	15
09-M	Choroby układu moczowo-płciowego	5	12	1	25
10-N	Choroby neurologiczne	62	24	1	54
11-I	Inne: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwionośnego	8	12	3	15
12-C	Całościowe zaburzenia rozwojowe	1	1	0	8
Razem		141	216	58	415

Jeśli chodzi o rok 2021 to najczęściej wydawano orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności. Podobnie jak w latach poprzednich najczęstszymi powodami wydawania orzeczenia były schorzenia układu krążenia, choroby neurologiczne oraz dysfunkcje narządu ruchu.

Tabela 8 Liczba wydanych orzeczeń dla osób poniżej 16 r. ż. wg przyczyny niepełnosprawności, wieku i płci w 2018 roku.

Symbol przyczyny niepełnosprawności	Przyczyny niepełnosprawności	Wiek			Płeć	
		0 - 3	4 – 7	8 - 16	K	M
01-U	Upośledzenie umysłowe	0	0	6	5	1
02-P	Choroby psychiczne	0	0	4	0	4
03-L	Zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	1	0	2	3	0
04-O	Choroby narządu wzroku	1	1	8	8	2
05-R	Upośledzenia narządu ruchu	0	1	3	1	3
06-E	epilepsja	0	0	8	4	4
07-S	Choroby układu oddechowego i krążenia	3	2	7	3	9
08-T	Choroby układu pokarmowego	0	0	1	1	0
09-M	Choroby układu moczowo-płciowego	1	1	1	1	2
10-N	Choroby neurologiczne	2	1	4	3	4

11-I	Inne: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwionośnego	2	0	6	3	5
12-C	Całościowe zaburzenia rozwojowe	1	5	9	1	14
Razem		11	11	59	33	48

Jeśli chodzi o rok 2018 to najczęściej wydawano orzeczenie dla dzieci w wieku 8-16 lat. Najczęstszymi powodami wydawania orzeczenia były całościowe zaburzenia rozwojowe, schorzenia układu krążenia oraz choroby narządu wzroku.

Tabela 9 Liczba wydanych orzeczeń dla osób poniżej 16 r. ż. wg przyczyny niepełnosprawności, wieku i płci w 2019 roku.

Symbol przyczyny niepełnosprawności	Przyczyny niepełnosprawności	Wiek			Płeć	
		0 - 3	4 – 7	8 - 16	K	M
01-U	Upośledzenie umysłowe	0	0	3	2	1
02-P	Choroby psychiczne	0	0	1	1	0
03-L	Zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	1	1	2	2	2
04-O	Choroby narządu wzroku	0	3	7	6	4
05-R	Upośledzenia narządu ruchu	0	2	3	2	3

06-E	epilepsja	0	0	3	1	2
07-S	Choroby układu oddechowego i krążenia	0	3	3	1	5
08-T	Choroby układu pokarmowego	0	0	3	2	1
09-M	Choroby układu moczowo-płciowego	0	0	1	0	1
10-N	Choroby neurologiczne	5	2	1	5	3
11-I	Inne: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwionośnego	0	3	5	3	5
12-C	Całościowe zaburzenia rozwojowe	1	8	10	2	17
Razem		7	22	42	27	44

Jeśli chodzi o rok 2019 to najczęściej wydawano orzeczenie dla dzieci w wieku 8-16 lat. Najczęstszymi powodami wydawania orzeczenia były całościowe zaburzenia rozwojowe, choroby neurologiczne oraz choroby narządu wzroku.

Tabela 10 Liczba wydanych orzeczeń dla osób poniżej 16 r. ż. wg przyczyny niepełnosprawności, wieku i płci w 2020 roku.

Symbol przyczyny niepełnosprawności	Przyczyny niepełnosprawności	Wiek			Płeć	
		0 - 3	4 – 7	8 - 16	K	M
01-U	Upośledzenie umysłowe	0	0	2	2	0
02-P	Choroby psychiczne	0	0	1	0	1
03-L	Zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	1	2	2	2	3
04-O	Choroby narządu wzroku	0	1	5	5	1
05-R	Upośledzenia narządu ruchu	1	0	0	0	1
06-E	epilepsja	0	0	5	3	2
07-S	Choroby układu oddechowego i krążenia	2	2	11	5	10
08-T	Choroby układu pokarmowego	1	0	0	1	0
09-M	Choroby układu moczowo-płciowego	0	1	3	0	4
10-N	Choroby neurologiczne	2	1	1	3	1

11-I	Inne: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwionośnego	0	2	4	4	2
12-C	Całościowe zaburzenia rozwojowe	3	4	7	3	11
Razem		10	13	41	28	36

Jeśli chodzi o rok 2020 to najczęściej wydawano orzeczenie dla dzieci w wieku 8-16 lat. Najczęstszymi powodami wydawania orzeczenia były całościowe zaburzenia rozwojowe, choroby układu krążenia oraz choroby narządu wzroku.

Tabela 11 Liczba wydanych orzeczeń dla osób poniżej 16 r. ż. wg przyczyny niepełnosprawności, wieku i płci w 2021 roku.

Symbol przyczyny niepełnosprawności	Przyczyny niepełnosprawności	Wiek			Płeć	
		0 - 3	4 – 7	8 - 16	K	M
01-U	Upośledzenie umysłowe	0	0	2	2	0
02-P	Choroby psychiczne	0	0	1	0	1
03-L	Zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	1	3	1	1	4
04-O	Choroby narządu wzroku	0	3	6	3	6
05-R	Upośledzenia narządu ruchu	0	0	4	3	1

06-E	epilepsja	0	1	3	3	1
07-S	Choroby układu oddechowego i krążenia	1	2	5	2	6
08-T	Choroby układu pokarmowego	0	0	2	2	0
09-M	Choroby układu moczowo-płciowego	0	0	4	1	3
10-N	Choroby neurologiczne	2	3	6	5	6
11-I	Inne: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwionośnego	0	3	5	3	5
12-C	Całościowe zaburzenia rozwojowe	0	9	11	4	16
Razem		4	24	50	29	49

Jeśli chodzi o rok 2021 to najczęściej wydawano orzeczenie dla dzieci w wieku 8-16 lat. Najczęstszymi powodami wydawania orzeczenia były całościowe zaburzenia rozwojowe, choroby neurologiczne oraz choroby narządu wzroku.

Tabela 12 Liczba wydanych orzeczeń wg wieku w 2018-2021 roku.

Rok	Wiek							Ogółem
	0-3	4-7	8-16	16-25	26-40	41-60	60 i więcej	
2018	11	11	59	25	55	134	186	481
2019	7	22	42	37	44	128	196	476

2020	10	13	41	34	44	99	192	433
2021	4	24	50	39	36	116	224	493

Dla potrzeb Programu przyjęto liczbę osób niepełnosprawnych bezrobotnych oraz poszukujących pracy i niepozostający w zatrudnieniu w oparciu o dane Powiatowego Urzędu Pracy w Ustrzykach Dolnych wg stanu na dzień 30.06.2021 r.

Tabela 13 Osoby niepełnosprawne bezrobotne oraz poszukujące pracy i niepozostający w zatrudnieniu według płci

	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
Osoby niepełnosprawne – bezrobotne	32	13	19
Osoby niepełnosprawne – poszukujące pracy i niepozostający w zatrudnieniu	5	1	4

Tabela 14 Osoby niepełnosprawne bezrobotne oraz poszukujące pracy i niepozostający w zatrudnieniu według miejsca zamieszkania

	Miasto	Wieś
Osoby niepełnosprawne – bezrobotne	13	19
Osoby niepełnosprawne – poszukujące pracy i niepozostający w zatrudnieniu	5	0

Tabela 15 Osoby niepełnosprawne bezrobotne oraz poszukujące pracy i niepozostający w zatrudnieniu według wieku

	18-24		25-29		30-39		40-44		45-49		50-54		55-59		60 i więcej	
	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M
Osoby niepełnosprawne – bezrobotne	1	2	1	1	2	4	1	2	0	1	4	5	4	4	0	0
Osoby niepełnosprawne – poszukujące pracy i niepozostający w zatrudnieniu	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	1	0	0	2

Tabela 16 Osoby niepełnosprawne bezrobotne oraz poszukujące pracy i niepozostający w zatrudnieniu według stopnia niepełnosprawności

	Znaczny	Umiarkowany	Lekki
Osoby niepełnosprawne – bezrobotne	0	18	14
Osoby niepełnosprawne – poszukujące pracy i niepozostający w zatrudnieniu	0	4	1

Tabela 17 Osoby niepełnosprawne bezrobotne oraz poszukujące pracy i niepozostający w zatrudnieniu według wykształcenia

	Wyższe	Policealne i średnie zawodowe	w tym specjalne	Średnie ogólnokształcące	w tym specjalne	Zasadnicze zawodowe	w tym specjalne	gimnazjalne	w tym specjalne	Podstawowe i podstawowe nieukończone	w tym specjalne
Osoby niepełnosprawne – bezrobotne	5	8	0	3	0	8	1	1	0	7	0
Osoby niepełnosprawne – poszukujące pracy i niepozostający w zatrudnieniu	0	0	0	0	0	3	0	0	0	2	0

V. Założenia programu.

Program ma stanowić kierunki jakie powinny przybrać działania wobec osób niepełnosprawnych na terenie Powiatu Bieszczadzkiego. Obiorcami winny być osoby niepełnosprawne i ich rodziny ale również społeczność lokalna, której są częścią oraz instytucje realizujące różnego rodzaju działania na rzecz osób niepełnosprawnych.

1. Obszary programu:

- 1) rehabilitacja społeczna osób niepełnosprawnych,
- 2) rehabilitacja zawodowa i zatrudnianie osób niepełnosprawnych.

2. Adresacji Programu:

Osoby niepełnosprawne i ich rodziny z terenu Powiatu Bieszczadzkiego.

3. Czas realizacji Programu: od 2022 r. do 2026 roku.

4. Koordynator Programu:

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ustrzykach Dolnych.

5. Partnerzy:

- 1) ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu bieszczadzkiego,
- 2) Powiatowy Urząd Pracy w Ustrzykach Dolnych,
- 3) Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Ustrzykach Dolnych,
- 4) Dom Pomocy Społecznej w Moczarach,
- 5) Środowiskowy Dom Samopomocy w Ustrzykach Dolnych,
- 6) Warsztaty Terapii Zajęciowej w Ustrzykach Dolnych,
- 7) Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Ustrzykach Dolnych,
- 8) jednostki oświatowe z terenu powiatu bieszczadzkiego,
- 9) organizacje pozarządowe z terenu powiatu bieszczadzkiego działające na rzecz osób niepełnosprawnych.

6. Sposób finansowania:

Finansowanie zadań określonych w programie będzie miało miejsce zarówno ze środków własnych samorządu gminnego i powiatowego ale także ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, funduszy europejskich i innych środków finansowych.

7. Efekty programu:

Realizacja Programu przyczyni się do poprawy jakości życia osób niepełnosprawnych poprzez tworzenie optymalnych warunków ich funkcjonowania. Na osiągnięcie powyższego celu wpływ będzie mieć przede wszystkim podejmowanie działań poszczególnych instytucji oraz organizacji pozarządowych realizujących swoje zadania.

8. Monitorowanie i ewaluacja:

Podstawą oceny stopnia realizacji Programu i osiągniętych efektów będą dane własne PCPR oraz dane pozyskiwane od podmiotów zaangażowanych w realizację Programu. Program może być aktualizowany na podstawie danych oraz wniosków składanych przez podmioty zaangażowane przy realizacji celów głównego i szczegółowych. Koordynator będzie też monitorował realizację programu pod kątem

zgodności realizacji działań z harmonogramem. W oparciu o zebrane dane rokrocznie dokonywana będzie również ewaluacja programu. Ewaluacja Programu zamieszczana będzie w corocznym sprawozdaniu z działalności PCPR. Ewaluacja Programu ma dostarczyć informacji, czy cele programu są właściwie realizowane, jaka jest trafność przyjętych sposobów realizacji, jaka skuteczność i efektywność Programu oraz wskazać potrzebne zmiany na przyszłość.

VI. Cele programu.

Program wcielany będzie w życie poprzez systematyczne realizowanie poszczególnych zadań, które są ściśle nakierowane na osiągnięcie przedstawionych w dalszej części celów. Działania na rzecz osób niepełnosprawnych zostały sprecyzowane w „Strategii rozwiązywania problemów społecznych w powiecie bieszczadzkim na lata 2020-2026”, w obszarze II. Niepełnosprawność.

Cel strategiczny 1: Pomoc osobom niepełnosprawnym w poprawie jakości życia, w rozwijaniu świadomości społecznej oraz w rozwiązywaniu występujących problemów.

Cel strategiczny 2: Likwidacja barier funkcjonalnych w środowisku zamieszkania osób niepełnosprawnych.

Cel strategiczny 3: Aktywizacja zawodowa, zatrudnianie i przeciwdziałanie skutkom bezrobocia wśród osób niepełnosprawnych.

Cel strategiczny 4: Edukacja osób niepełnosprawnych.

OBSZAR II. Niepełnosprawność

Cel strategiczny 1: Pomoc osobom niepełnosprawnym w poprawie jakości życia, w rozwijaniu świadomości społecznej oraz w rozwiązywaniu występujących problemów.

	Cele szczegółowe:	Źródła finansowania i partnerzy realizacji zadań	Termin realizacji
1	Organizowanie cyklicznej imprezy dla osób niepełnosprawnych pn. „Bieszczadzki Dzień Osób Niepełnosprawnych”	Samorządy gminne Samorząd powiatowy Ośrodki Pomocy Społecznej PCPR inne instytucje i organizacje pozarządowe	Działania ciągłe 2022-2026
2	Promowanie informacji o możliwości dofinansowania ze środków PFRON sportu, kultury, turystyki i rekreacji dla osób niepełnosprawnych	Samorządy gminne Samorząd powiatowy Ośrodki Pomocy Społecznej PCPR inne instytucje i organizacje pozarządowe	Działania ciągłe 2022-2026
3	Wspomaganie kampanii informacyjnych dotyczących osób niepełnosprawnych	Samorządy gminne Samorząd powiatowy Ośrodki Pomocy Społecznej PCPR	Działania ciągłe 2022-2026

		inne instytucje i organizacje pozarządowe	
4	Opracowanie oraz organizacja szkoleń i warsztatów dla osób niepełnosprawnych, członków rodzin, przedstawicieli organizacji pozarządowych, opiekunów i wolontariuszy zaangażowanych w proces rehabilitacji	Samorządy gminne Samorząd powiatowy Ośrodki Pomocy Społecznej PCPR inne instytucje i organizacje pozarządowe	Działania ciągłe 2022-2026
5	Aktywizacja środowiska lokalnego na rzecz pomocy osobom niepełnosprawnym	Samorządy gminne Samorząd powiatowy Ośrodki Pomocy Społecznej PCPR inne instytucje i organizacje pozarządowe	Działania ciągłe 2022-2026
6	Uruchomienie punktu konsultacyjno – informacyjnego dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin	Samorządy gminne Samorząd powiatowy Ośrodki Pomocy Społecznej PCPR inne instytucje i organizacje pozarządowe	Działania ciągłe 2022-2026

7	<p>Opracowanie, publikacja i rozpowszechnianie pakietu informacyjnego nt:</p> <ul style="list-style-type: none"> - adresów instytucji świadczących pomoc osobom niepełnosprawnym na terenie powiatu; - możliwości i sposobów otrzymania pomocy; - praw osób niepełnosprawnych i możliwości ich egzekwowania; - istniejących i działających grup wsparcia; - służb pośrednictwa pracy, - organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych. 	<p>Samorządy gminne Samorząd powiatowy Ośrodki Pomocy Społecznej PCPR inne instytucje i organizacje pozarządowe</p>	<p>Działania ciągłe 2022-2026</p>
8	<p>Wczesna interwencja i podjęcie działań w celu zapobiegania sytuacjom kryzysowym związanym z nagłym pojawieniem się niepełnosprawności</p>	<p>Samorządy gminne Samorząd powiatowy Ośrodki Pomocy Społecznej PCPR inne instytucje i organizacje pozarządowe</p>	<p>Działania ciągłe 2022-2026</p>
9	<p>Rozpowszechnienie informacji o możliwościach uzyskania dofinansowania ze środków PFRON uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych</p>	<p>Samorządy gminne Samorząd powiatowy Ośrodki Pomocy Społecznej PCPR inne instytucje i organizacje pozarządowe</p>	<p>Działania ciągłe 2022-2026</p>

10	Aktywizacja organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych.	Samorządy gminne Samorząd powiatowy Ośrodki Pomocy Społecznej PCPR inne instytucje i organizacje pozarządowe	Działania ciągłe 2022-2026
11	Inicjowanie wspólnych działań instytucji pomocowych, oświatowych oraz służby zdrowia celem wczesnego diagnozowania osób niepełnosprawnych	Samorządy gminne Samorząd powiatowy Ośrodki Pomocy Społecznej PCPR PPP placówki służby zdrowia, placówki oświatowe Inne instytucje	Działania ciągłe 2022-2026

Cel strategiczny 2 Likwidacja barier funkcjonalnych w środowisku zamieszkania osób niepełnosprawnych.

	Cele szczegółowe:	Źródła finansowania i partnerzy realizacji zadań	Termin realizacji
1	Egzekwowanie, na etapie projektowania i realizacji, dostępności dla osób niepełnosprawnych	Samorządy gminne Samorząd powiatowy Ośrodki Pomocy Społecznej	Działania ciągłe 2022-2026

	nowobudowanych i modernizowanych obiektów w powiecie	PCPR inne instytucje i organizacje pozarządowe	
2	Obniżenie krawężników, naprawa chodników oraz dostosowanie przejść dla niepełnosprawnych pieszych i poruszających się na wózkach inwalidzkich, założenie poręczy przy schodach	Samorządy gminne Samorząd powiatowy Ośrodki Pomocy Społecznej PCPR inne instytucje i organizacje pozarządowe	Działania ciągłe 2022-2026
3	Wytyczenie przed budynkami użyteczności publicznej miejsc parkingowych dla niepełnosprawnych interesantów	Samorządy gminne Samorząd powiatowy Ośrodki Pomocy Społecznej PCPR inne instytucje i organizacje pozarządowe	Działania ciągłe 2022-2026
4	Likwidacja barier architektonicznych (budowa podjazdów, poszerzanie drzwi wejściowych, przystosowanie toalet, założenie poręczy) w szkołach podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych	Samorządy gminne Samorząd powiatowy Ośrodki Pomocy Społecznej PCPR inne instytucje i organizacje pozarządowe	Działania ciągłe 2022-2026
5	Likwidacja barier transportowych - zakup pojazdów dostosowanych do przewozu osób niepełnosprawnych dla	Samorządy gminne Samorząd powiatowy Ośrodki Pomocy Społecznej	Działania ciągłe 2022-2026

	jednostek organizacyjnych samorządu oraz organizacji pozarządowych	PCPR inne instytucje i organizacje pozarządowe	
6.	<p>Propagowanie informacji nt. możliwości uzyskania dofinansowania ze środków PFRON:</p> <ul style="list-style-type: none"> – do sprzętu rehabilitacyjnego, – przedmiotów ortopedycznych, środków pomocniczych i leczniczych; – na likwidację barier architektonicznych, – w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych 	<p>Samorządy gminne Samorząd powiatowy Ośrodki Pomocy Społecznej PCPR inne instytucje i organizacje pozarządowe</p>	<p>Działania ciągłe 2022-2026</p>
7.	Poprawa dostępności architektonicznej, informacyjnej komunikacyjnej i cyfrowej podmiotów publicznych dzięki której osoby ze szczególnymi potrzebami, w sposób możliwie samodzielny będą mogły korzystać z usług publicznych	<p>Podmioty publiczne z terenu Powiatu Bieszczadzkiego</p>	<p>Działania ciągłe 2022-2026</p>

Cel strategiczny 3: Aktywizacja zawodowa, zatrudnianie i przeciwdziałanie skutkom bezrobocia wśród osób niepełnosprawnych.			
	Cele szczegółowe:	Źródła finansowania i partnerzy realizacji zadań	Termin realizacji

1	Organizowanie szkoleń w celu przygotowania osób niepełnosprawnych do podjęcia pracy lub rozpoczęcia działalności gospodarczej.	Samorządy gminne Samorząd powiatowy Ośrodki Pomocy Społecznej PCPR PUP inne instytucje i organizacje pozarządowe	Działania ciągłe 2022-2026
2	Stworzenie możliwości przekwalifikowania zawodowego osób niepełnosprawnych z uwzględnieniem potrzeb lokalnego rynku pracy	Samorządy gminne Samorząd powiatowy Ośrodki Pomocy Społecznej PCPR PUP inne instytucje i organizacje pozarządowe	Działania ciągłe 2022-2026
3	Wspieranie stażu osób niepełnosprawnych	Samorządy gminne Samorząd powiatowy Ośrodki Pomocy Społecznej PCPR PUP inne instytucje i organizacje pozarządowe	Działania ciągłe 2022-2026
4	Doskonalenie i uaktywnienie przepływu aktualnych informacji dotyczących aktywizacji osób niepełnosprawnych	Samorządy gminne Samorząd powiatowy Ośrodki Pomocy Społecznej	Działania ciągłe 2022-2026

		PCPR PUP inne instytucje i organizacje pozarządowe	
5	Opracowanie, publikacja i rozpowszechnianie pakietu informacyjnego dla pracodawców w celu zatrudnienia osób niepełnosprawnych	Samorządy gminne Samorząd powiatowy Ośrodki Pomocy Społecznej PCPR PUP inne instytucje i organizacje pozarządowe	Działania ciągłe 2022-2026
6	Propagowanie informacji nt. możliwości przystosowania tworzonych lub istniejących stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych.	Samorządy gminne Samorząd powiatowy Ośrodki Pomocy Społecznej PCPR PUP inne instytucje i organizacje pozarządowe	Działania ciągłe 2022-2026
7	Prowadzenie ewidencji osób niepełnosprawnych	Samorządy gminne Samorząd powiatowy Ośrodki Pomocy Społecznej PCPR PUP inne instytucje i organizacje pozarządowe	Działania ciągłe 2022-2026

8	Utworzenie punktu konsultacyjnego dla osób niepełnosprawnych umożliwiającego pomoc w pozyskaniu pracy i podnoszeniu swoich kwalifikacji zawodowych	Samorządy gminne Samorząd powiatowy Ośrodki Pomocy Społecznej PCPR PUP inne instytucje i organizacje pozarządowe	Działania ciągłe 2022-2026
---	--	---	-------------------------------

Cel strategiczny 4: Edukacja osób niepełnosprawnych.

	Cele szczegółowe:	Źródła finansowania i partnerzy realizacji zadań	Termin realizacji
1	Tworzenie zintegrowanych klas w przedszkolach, szkołach podstawowych i gimnazjalnych w powiecie	Samorządy gminne Samorząd powiatowy Ośrodki Pomocy Społecznej PCPR inne instytucje i organizacje pozarządowe	Działania ciągłe 2022-2026
2	Diagnoza oraz zapewnienie opieki psychologiczno – pedagogicznej wszystkim dzieciom niepełnosprawnym od momentu stwierdzenia niepełnosprawności a rodzicom tych dzieci doradztwa w sprawach opiekuńczo – wychowawczych	Samorządy gminne Samorząd powiatowy Ośrodki Pomocy Społecznej PCPR Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna	Działania ciągłe 2022-2026

		inne instytucje i organizacje pozarządowe	
3	Organizowanie szkoleń dla kadry pedagogicznej mającej kontakt z dzieckiem niepełnosprawnym	Samorządy gminne Samorząd powiatowy Ośrodki Pomocy Społecznej PCPR inne instytucje i organizacje pozarządowe	Działania ciągłe 2022-2026
4	Popularyzowanie wśród kadry pedagogicznej problematyki niepełnosprawności.	Samorządy gminne Samorząd powiatowy Ośrodki Pomocy Społecznej PCPR inne instytucje i organizacje pozarządowe	Działania ciągłe 2022-2026
5	Popularyzowanie wśród pełnosprawnych uczniów problematyki niepełnosprawnych rówieśników	Samorządy gminne Samorząd powiatowy Ośrodki Pomocy Społecznej PCPR inne instytucje i organizacje pozarządowe	Działania ciągłe 2022-2026
6	Organizowanie spotkań dla rodziców posiadających niepełnosprawne dzieci w celu wymiany doświadczeń	Samorządy gminne Samorząd powiatowy Ośrodki Pomocy Społecznej PCPR inne instytucje i organizacje pozarządowe	Działania ciągłe 2022-2026

VII. Podsumowanie.

Osoby niepełnosprawne są beneficjentami wszystkich praw, które przysługują osobom pełnosprawnym. Rzeczywiste zagwarantowanie tych praw wymaga opracowania mechanizmów wyrównywania szans osobom niepełnosprawnym i stworzenia im warunków do korzystania z pełni praw przysługujących wszystkim obywatelom. Kształtowanie przestrzeni publicznej dostępnej dla osób niepełnosprawnych, umożliwienie im porozumiewania się z innymi ludźmi, dostęp do informacji są to zadania konieczne i powinny być realizowane w możliwie najpełniejszy sposób, co umożliwi pełną integrację osób niepełnosprawnych ze społecznością lojalną. Program wyznacza kierunki działań lokalnej polityki na rzecz osób niepełnosprawnych, określa działania różnych instytucji i organizacji wspierających osoby niepełnosprawne i ich rodziny. Zadania realizowane w ramach poszczególnych celów strategicznych wpłyną na wyrównanie szans osób niepełnosprawnych, umożliwią im lepsze funkcjonowanie w społeczności lokalnej oraz ograniczą zjawisko wykluczenia społecznego. Do skutecznej realizacji Programu niezbędna jest współpraca władz powiatowych, gminnych oraz organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych, mogących wspierać realizację Programu merytorycznie i finansowo.

VIII. Spis tabel.

Tabela 1 Kategorie niepełnosprawności wg danych NSP 2011 i według odczuwania niepełnosprawności:	5
Tabela 2 Osoby niepełnosprawne ogółem według wieku – dane NSP z 2011 r.	6
Tabela 3 Liczba wydanych orzeczeń wg stopnia niepełnosprawności w latach 2018-2021	9
Tabela 4 Liczba wydanych orzeczeń wg przyczyny niepełnosprawności – 2018 rok	7
Tabela 5 Liczba wydanych orzeczeń wg przyczyny niepełnosprawności – 2019 rok	8
Tabela 6 Liczba wydanych orzeczeń wg przyczyny niepełnosprawności – 2020 rok	9
Tabela 7 Liczba wydanych orzeczeń wg przyczyny niepełnosprawności – 2021 rok	10
Tabela 8 Liczba wydanych orzeczeń dla osób poniżej 16 r. ż. wg przyczyny niepełnosprawności, wieku i płci w 2018 roku.	12

Tabela 9 Liczba wydanych orzeczeń dla osób poniżej 16 r. ż. wg przyczyny niepełnosprawności, wieku i płci w 2019 roku.	13
Tabela 10 Liczba wydanych orzeczeń dla osób poniżej 16 r. ż. wg przyczyny niepełnosprawności, wieku i płci w 2020 roku.	15
Tabela 11 Liczba wydanych orzeczeń dla osób poniżej 16 r. ż. wg przyczyny niepełnosprawności, wieku i płci w 2021 roku.	16
Tabela 12 Liczba wydanych orzeczeń wg wieku w 2018-2021 roku.....	17
Tabela 13 Osoby niepełnosprawne bezrobotne oraz poszukujące pracy i niepozostający w zatrudnieniu według płci	19
Tabela 14 Osoby niepełnosprawne bezrobotne oraz poszukujące pracy i niepozostający w zatrudnieniu według miejsca zamieszkania.....	19
Tabela 15 Osoby niepełnosprawne bezrobotne oraz poszukujące pracy i niepozostający w zatrudnieniu według wieku	19
Tabela 16 Osoby niepełnosprawne bezrobotne oraz poszukujące pracy i niepozostający w zatrudnieniu według stopnia niepełnosprawności	20
Tabela 17 Osoby niepełnosprawne bezrobotne oraz poszukujące pracy i niepozostający w zatrudnieniu według wykształcenia.....	20